

Gaten vul-plan voor f 25 miljoen valt goed

MEPPEL RICHT BINNENSTADSBELEID OP BEHOUD EN HERSTEL

'Met een structuurplan als dit is het heel goed mogelijk onder zich wijzigende omstandigheden voor langere tijd een (ruimtelijk) binnenstadsbeleid te voeren, gericht op de Inspraaknota Structuurplan Binnenstad. Het uiteindelijke plan moet nog door de gemeenteraad worden aanvaard, maar het voorontwerp is bij de bevolking van Meppel goed ontvangen. Ook de provinciale commissie van de Bond Heemschut is zeer ingenomen met het plan, waarmee het slopen, dempen en grootschalig bouwen in de Meppeler binnenstad tot het verleden lijkt te behoren. In zijn algemeenheid, zo stellen B. en W. vast, liggen de inspraakreacties meer in de sfeer van aanvullingen en op- of aanmerking en hebben zij minder het karakter van fundamentele kritiek. Het structuurplan binnenstad Meppel werd medeopgesteld door Buro Vijn uit Oenkerk (Fr.)

De historie van Meppel gaat terug tot in de twaalfde eeuw, toen boeren een nederzetting stichtten op de zuidelijke rand van het Drents plateau en oostelijk van het Overijsselse laagveengebied. In de late middeleeuwen ontwikkelden zich vanuit de agrarische bewoning een aantal buurtschappen, waarvan naast Meppel zelf, Oosterboer, Tweeloo en Hesselingen tot de oudste behoren. Door de ligging op een knooppunt van vaarwegen, te weten de Reest, de Wold Aa en de Havelter Aa kon Meppel zich omstreeks halverwege de vijftiende eeuw sterker dan de andere buurtschappen ontwikkelen tot een overlaadplaats voor turf uit Drenthe.

Met de instelling van een markt in 1460 werd duidelijk de ontwikkeling naar een meer stedelijke handelsplaats ingezet. Sinds het begin van de zeventiende eeuw werd het beeld steeds sterker bepaald door woon- en pakhuisen in min of meer gesloten bebouwingswanden langs enkele wegen: de weg naar Zwartsluis, de weg naar Ruinerwold en die naar De Wijk en Staphorst. De Kruisstraat en het noordelijk deel van de Hoofdstraat behoren zo tot het meest oorspronkelijke deel van de stedelijke nederzetting.

GAVE STRUCTUUR

De oorspronkelijke stedenbouwkundige structuur blijkt in grote lijnen nog gaaf aanwezig. Veel oude bebouwing is er in Meppel niet bewaard gebleven; behalve de kerk op het kerkplein nog slechts enkele zeventiende- en achttiende-eeuwse panden. Steeds meer ontwikkelde Meppel zich als een regionale verzorgingsplaats en de groei leidde ertoe dat de stad in de achttiende eeuw als hét culturele centrum van Drenthe ging functioneren.

De stadsuitleg vond nogal procesmatig plaats, aanvankelijk alleen langs de bestaande wegen. Later werden ambachtelijke bedrijven die hinderlijk waren voor het wonen in de stad, langs de rand gesitueerd. Bij

---

'Uit de maat schietende volumina' was een wel vaker door wijlen architect Piet de Groot gebruikte term, maar de blokkendoos van meneer A. Heijn op de Grote Oever noemde hij 'een alle perken te buiten gaande brutaliteit op stedenbouwkundig gebied'. Dergelijke uitwassen kunnen volgens het Structuurplan niet meer voorkomen.

De Kruisstraat in Meppel, behorend tot het meest oorspronkelijke deel van de stedelijke nederzetting.
foto's: Harry Cock, Meppel

verdere uitbreiding kwamen ze toch weer binnen de stedelijke bebouwing te liggen. In de buurt ervan woonden de lagere standen, de welgestelden vestigden zich veelal rond het kerkplein.

Na 1850 werd de stadsuitleg meer planmatig. De stad telde toen ruim 6.000 inwoners. Maar dat aantal nam in de tweede helft van de vorige eeuw snel toe, toen Meppel door de industriële ontwikkeling in een stroomversnelling verzeild raakte. De komst van het spoor, het graven van het Meppeler Diep en de verbetering van de landwegen waren daarvoor belangrijke stimulansen.

STAD 'VOL'

Maar de echt ingrijpende veranderingen voltrokken zich pas na 1950. De stad was toen min of meer 'vol' en er moesten natuurlijke bebouwingsgrenzen (Meppeler Diep, Reest, de spoorlijn en de Wold Aa) worden overschreden. Tegelijk werd de dichtbebouwde binnenstad op grote schaal door slopers onder handen genomen. Maar ondanks aantasting van de stedenbouwkundige structuur op een aantal plaatsen, vooral als gevolg van kaalslag in de jaren vijftig en zestig, blijken er nog voldoende aanknopingspunten aanwezig die een benadering vanuit de oorspronkelijke structuur rechtvaardigen.

De opstellers van het Structuurplan Binnenstad hebben de cultuur-historische waarde van het meest oorspronkelijke stadsgedeelte van Meppel in een drietal punten onderkend:

- het nog herkenbaar zijn van de wijze van ontstaan van Meppel;
- het verklaarbaar zijn van het beloop van straten en grachten;
- de aanwezigheid van een aantal oudere en vanuit historisch oogpunt waardevolle panden.

BLOKKENDOZEN

De inmiddels overleden Meppeler architect Piet de Groot - hij was ook lid van de provinciale commissie van Heemschut in Drenthe - had die cultuur-historische waarde van zijn stad al veel eerder onderkend, in de beginjaren zeventig, toen de Vroede Vaders van Meppel het nog steeds hoog in de bol hadden, de kaalslag-plekken wilden vullen met onooglijke blokkendozen (de supermarkt van meneer A. Heijn op de Grote Oever is zo'n voorbeeld) en van plan waren de grachten te dempen. De Groot diende bezwaarschrift na bezwaarschrift in. Hij stuurde de raadsleden een dikke ringband vol foto's en tekeningen die ondermeer aandacht vroegen voor het element water in de stad. 'Dempt u het? Nou, dan kunt u het allemaal wel vergeten... Het water geeft door zijn reflectie de straatwand de juiste hoogte ten opzichte van de breedte van gracht en straat. Alles wat het straatbeeld nog aantrekkelijk maakte is dan gewoon kapot en plotseling blijkt dan de straatwand te zijn vervallen tot een schrale armetierigheid, waar u echt van zult schrikken, maar u zult niet bij machte zijn het ooit weer terug te halen...' schreef Piet de Groot. Emotioneel geroerd maar zeer degelijk onderbouwd. Het heeft heel wat voeten in de aarde gehad. De vurig brandende fakkel van De Groot werd overgenomen door de Stuurgroep Het Groene Plan, die zich keihard en uiteindelijk met succes verzetten tegen demping van de grachten. In het voorjaar van '82 was de Meppeler raad definitief om: de grachten blijven open!

UIT DE MAAT

Maar De Groot wees ook op het gevaar van wat hij noemde 'Uit de maat schietende volumina', zoals de centrale werkplaats aan de Gasgracht, de RK Kerk en het Belastingkantoor aan de Grote Oever. 'Een te groot gebouw in de binnenstad zal de weg openen voor andere grote gebouwen, als evenzovelle, geleidelijk steeds betere slagende pogin-

gen de binnenstad te wurgen', schreef De Groot.

Een paar maanden later al had Meppel het vooruitzicht op nog zo'n uit de maat schietend bouwwerk, de reeds genoemde supermarkt. 'Dit gebouw is op de geplande plaats een alle perken te buiten gaande brutaliteit op stedenbouwkundig gebied', oordeelde architect De Groot, maar het mocht niet baten.

'T GAAT ANDERS

In de toekomst zou het anders moeten, en het gaat ook anders als we afgaan op wat er in het structuurplan staat over het beleidsprogramma voor de open plekken in het oorspronkelijke stadsdeel: 'De maatregelen ten aanzien van de rest- en kaalslaggebieden zijn gebonden aan de volgende voorwaarden:

a. Open plekken binnen het oorspronkelijke stadsdeel dienen zodanig te worden ingericht, dat de oorspronkelijke rooilijnen herkenbaar blijven, c.q. weer herkenbaar worden. Dit vereist dat gaten in ruimte vormen de en ruimtebegrenzende bebouwingswanden worden opgevuld met bebouwing. (Waarbij B en W aantekenen dat volbouwen mag, maar niet overal noodzakelijk is.)

b. Nieuwe bebouwing binnen het oorspronkelijke stadsdeel zal moeten worden afgestemd op de kenmerken van de aanwezige bebouwing in dit gebied. Het gaat daarbij om:

- de individualiteit van panden, tot uitdrukking komend in een bepaalde korrelgrootte, waarbij pandbreedte en -hoogte overeenstemmen met de gangbare maatvoering in een bebouwingwand; en - de verschijningsvorm van de in de wand geplaatste gevel(s). Van belang is dat wordt ingespeeld op aanwezige kenmerken in een wand, zoals een verticale werking van gevels die een bepaald ritme in een bebouwingwand tot gevolg hebben, en een bepaalde verhouding tussen onderbouw en kap.

c. Bij de verdere inrichting van open plekken in het oorspronkelijke stadsdeel dient te worden aangesloten op het aanwezige patroon van de openbare ruimte, waarvan een beheerste maatvoering (en de afwisseling daarin) essentieel is.'

Zulke zinnen zijn nauwelijks mis te verstaan en tekenend voor de nieuwe stedenbouwkundige wind die door Meppel waait. De financiële aspecten liegen er overigens ook niet om. Alleen al voor het vullen van de open plekken denken de plannenmakers een kleine f 25 miljoen nodig te hebben. Voor zo'n f 10 miljoen is nog geen dekking gevonden, maar wel wordt alvast geconstateerd dat de totale kosten niet alleen een zaak kunnen zijn van Meppel. Bij het ter perse gaan van dit artikel lag het structuurplan binnenstad Meppel ter beoordeling bij de Provinciale Planologische Dienst van Drenthe. Hoe die beoordeling zou uitpakken was niet te voorzien, evenmin als het tijdstip waarop de gemeenteraad het plan in z'n definitieve vorm zou kunnen aanvaarden.

Dirk van der Meulen